

ข่าวสาร ด้านยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ

ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๕๒ ประจำเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

การใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันควรระวัง...อาจทำให้เกิดปฏิกิริยาร่วมกันได้

ปัจจุบัน สมุนไพรเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการรักษาโรคที่กำลังได้รับความนิยม แต่การใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่างๆ ร่วมกับยาแผนปัจจุบัน อาจทำให้เกิดปฏิกิริยาร่วมกัน (Herb-drug interactions) ได้ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่มักมองข้ามการให้ข้อมูลการใช้สมุนไพรและไม่ได้แจ้งให้แพทย์ ทราบว่าตนกำลังใช้สมุนไพรโดยอยู่ จึงมีโอกาที่จะเกิดอันตรายจากการเกิดปฏิกิริยาระหว่างสมุนไพรและยาแผนปัจจุบันขึ้นได้โดยไม่ทันสังเกต ซึ่งรายงานการเกิดปฏิกิริยาระหว่างสมุนไพรและยาแผนปัจจุบันในขณะนี้ยังพบข้อมูลอยู่น้อย ดังนั้นบุคลากรทางการแพทย์ เช่น แพทย์ พยาบาล และเภสัชกร จึงควรตระหนักและให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยในการใช้สมุนไพรร่วมกับยาเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น โดยการเกิดปฏิกิริยาระหว่างสมุนไพรและยาแผนปัจจุบันสามารถเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

- ปฏิกิริยาทางเภสัชจลนศาสตร์ (Pharmacokinetic interactions) เกิดจากสมุนไพรหรือยามีผลระหว่างกัน ในกระบวนการดูดซึม การกระจายตัว การเปลี่ยนแปลง และการขับถ่ายออกจากร่างกาย ส่งผลให้ปริมาณสมุนไพรหรือยาที่ออกฤทธิ์เปลี่ยนแปลงไปเพิ่มขึ้นหรือลดลง
- ปฏิกิริยาทางเภสัชพลศาสตร์ (Pharmacodynamic interactions) เกิดจากสมุนไพรหรือยามีผลระหว่างกัน ทำให้การจับของยากับตัวรับ หรือสมดุลของเกลือแร่ในร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง มีผลต่อการออกฤทธิ์ของสมุนไพรหรือยาที่เนื้อเยื่อหรืออวัยวะเป้าหมายในร่างกาย ส่งผลให้สมุนไพรหรือยาแสดงฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้น (Synergistic effects) หรือลดลง (Antagonist effects)

ตัวอย่างของรายงานการเกิดปฏิกิริยาระหว่างสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบันบางชนิด ดังตารางต่อไปนี้

สมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น	กลไกการเกิดปฏิกิริยา
แปะก๊วย (<i>Ginkgo biloba</i> Linn)	แอสไพริน (Aspirin) ยาแก้ปวด ลดการเกาะตัวของเกล็ดเลือด	มีโอกาสเลือดออกง่าย และแข็งตัวช้า	สารสำคัญในแปะก๊วยชื่อ กิงโกโลไซด์บี (Ginkgolide B) มีผลยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด
	วาร์ฟาริน (Warfarin) ยาด้านการแข็งตัวของเลือด		
ชา ชาเขียว (<i>Camellia sinensis</i> Linn)	วาร์ฟาริน (Warfarin) ยาด้านการแข็งตัวของเลือด	ไม่ได้ผลการรักษาจากยา	วิตามินเค (Vitamin K) ในชา ชาเขียว ให้ผลต้านการออกฤทธิ์ของยา
	กรดโฟลิก (Folic acid) ยารักษาเลือด	ไม่ได้ผลการรักษาจากยา	ชา ชาเขียว ยับยั้งการดูดซึมของกรดโฟลิก
	ซิมวาสตาติน (Simvastatin) ยาลดไขมันในเลือด	อาการข้างเคียงของยาเพิ่มขึ้น เช่น เกิดพิษต่อตับ กล้ามเนื้อเกิดการสลาย	ยังไม่ทราบกลไก

นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรอีกหลายชนิดที่อาจเกิดปฏิกิริยาร่วมกับยาอื่นๆ ได้อีก แต่ข้อมูลต่างๆ เช่น ระยะเวลาที่เริ่มเกิดอาการ ความรุนแรง และอาการที่เกิดขึ้น ยังมีข้อจำกัดอีกหลายด้าน ดังนั้นหากมีการใช้สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบัน สิ่งสำคัญที่ควรปฏิบัติก็คือ การแจ้งข้อมูลให้กับแพทย์ ทราบว่าท่านใช้สมุนไพรโดยอยู่ ไม่ควรหลงเชื่อคำบอกเล่าหรือคำโฆษณา อีกทั้ง ก่อนการใช้ควรศึกษาหาข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ดี หรือปรึกษาเภสัชกรทุกครั้ง และควรสังเกตความผิดปกติที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้ร่วมด้วย เพื่อความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุดในการใช้ยารักษาโรคของท่าน

เอกสารอ้างอิง : สมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน..กินด้วยกันดีมั๊ย?, รองศาสตราจารย์ ยุวดี วงษ์กระจ่าง และผู้ช่วยอาจารย์ ภก.วสุ ศุภรัตนสิทธิ
แหล่งสืบค้น <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th> ; วันที่สืบค้น 22 กันยายน 2558 , **ภาพประกอบ :** <http://www.thissiam.com>
ผู้ตั้งบทความ : ภญ.ธีรนุศตรา เนตรโพธิ์แก้ว , E-mail : vck_rx@hotmail.com